
Національний науково-природничий музей НАН України
Українське теріологічне товариство НАН України
Міністерство екології та природних ресурсів України



Серія: Праці Теріологічної Школи, випуск 7
Proceedings of the Theriological School, volume 7

www.terioskola.org.ua

ТЕРІОФАУНА СХОДУ УКРАЇНИ

**Праці Теріологічної Школи
Випуск 7**

(за редакцією Ігоря Загороднюка)

Луганськ — 2006

УДК 59(477)

Теріофауна сходу України / За редакцією І. Загороднюка. — Луганськ, 2006. — 352 с.
(Серія: Праці Теріологічної Школи, випуск 7).

Mammal fauna of Eastern Ukraine / Edited by I. Zagorodniuk. Luhansk, 2006, 352 p.
(Series: Proceedings of the Theriological School, volume 7).

Випуск присвячено дослідженням диких ссавців східних теренів Україні, переважно на заповідних територіях та територіях, перспективних для заповідання, а також в регіоні загалом. Основу видання склали друковані та рукописні матеріали, підготовлені відомим українським теріологом Олександром Кондратенко (1975–2004), який протягом 10 років вивчав питання історії досліджень і складу фауни, поширення та екології ссавців. Видання містить 8 нових праць О. Кондратенка. Публікації згруповано у шість розділів: історія досліджень і огляд фауни (9 праць), аналіз складу фауни (9), аналіз угруповань (8), охорона фауни (8), дослідження колег (6), спогади (8), хроніка та інформація (5); разом 55 матеріалів.

Інформація про серію «Праці Теріологічної Школи»

Серія «Праці Теріологічної Школи» є виданням Українського теріологічного товариства НАНУ. Серія започаткована 1998 року і зареєстрована як подовжене видання НАН України. Всі видання серії розміщено в електронному вигляді у форматі PDF в Інтернеті на web-сайті Українського теріологічного товариства — www.terioshkola.org.ua (розділ «бібліотека»).
Головний редактор серії — заступник голови УТТ проф. Ємельянов Ігор Георгійович
Науковий редактор серії та упорядник цього видання — Загороднюк Ігор Володимирович

Редакційна колегія серії «Праці Теріологічної Школи»

Волох Анатолій Михайлович — доктор біологічних наук, Мелітополь
Гайченко Віталій Андрійович — доктор біологічних наук, Київ
Годлевська Олена Вікторівна — спеціаліст біології, Київ
Дикий Ігор Васильович — кандидат біологічних наук, Львів
Дулицький Альфред Ізраїлович — кандидат біологічних наук, Сімферополь
Євстаф'єв Ігор Леонідович — кандидат біологічних наук, Сімферополь
Ємельянов Ігор Георгійович — доктор біологічних наук, член-кореспондент НАНУ, Київ
Загороднюк Ігор Володимирович — кандидат біологічних наук, Луганськ
Крочко Юлій Іванович — доктор біологічних наук, Ужгород
Лобков Володимир Олексійович — кандидат біологічних наук, Одеса
Постава Томаш — доктор біологічних наук, Краків

Над випуском працювали:

упорядник і науковий редактор — І. Загороднюк
коректори — М. Коробченко та О. Приходько

© Національний науково-природничий музей НАН України, 2006
© Українське теріологічне товариство НАН України, 2006
© Ігор Загороднюк, 2006: ідея, впорядкування, редагування, верстка

ISBN 966–02–0692–5 (серія)
ISBN 966–02–3985–8 (Випуск 7)

Видання здійснено за сприяння Національного науково-природничого музею НАН України.
Надруковано коштом друзів, учнів та колег О. Кондратенка.



*пам'яті Олександра Кондратенка
присвячується*

Зміст

<i>Загороднюк І.</i> Історія однієї людини (передмова упорядника)	7
1. Історія досліджень та огляд фауни	
<i>Кондратенко О.</i> Історія досліджень мікротеріофауни регіону Донецько-Донських і Донецько-Приазовських степів	8–17
<i>Кондратенко А., Боровик Е.</i> Теріологические исследования в заповеднике «Стрельцовская степь»	18–23
<i>Кондратенко А. В.</i> Теріологические исследования в заповеднике «Провальская степь»	24–28
<i>Лиманский С., Кондратенко А.</i> Современное состояние териофауны заповедника «Меловая флора»	29–32
<i>Тимошенко В., Кондратенко А.</i> Исследование фауны млекопитающих в заповеднике «Хомутовская степь»	33–37
<i>Кондратенко А.</i> Фауна рукокрылых Луганской области	38–41
<i>Кондратенко А., Колесников М., Соловьева Т.</i> Современное состояние фауны рукокрылых Луганского заповедника	42–48
<i>Колесников М., Кондратенко О.</i> Історія дослідження хижих ссавців Донецько-Донських і Донецько-Приазовських степів	49–54
<i>Колесников М., Кондратенко А.</i> Современное состояние популяций редких хищных млекопитающих семейства Mustelidae на юго-востоке Украины	55–62
2. Аналіз складу фауни Донеччини	
<i>Кондратенко А.</i> Курганчиковая мышь (<i>Mus spicilegus</i> , Mammalia) в восточных регионах Украины	63–66
<i>Загороднюк І., Кондратенко О.</i> <i>Sicista severtzovi</i> та близькі до неї форми гризунів в Україні: цитогенетичний та біогеографічний аналіз	67–74
<i>Кузнецов В., Кондратенко О.</i> Мікротеріофауна заповідних територій Луганщини за результатами аналізу пелеток хижих птахів	75–76
<i>Кондратенко А., Кузнецов В., Тимошенко В.</i> Особенности питания ушастой совы (<i>Asio otus</i>) в Донецко-Донских и Приазовских степях	77–79
<i>Кондратенко А., Товпицеу Н.</i> Млекопитающие в питании сов Донецко-Донских и Донецко-Приазовских степей	80–83
<i>Ветров В. В., Кондратенко А. В.</i> Особенности питания филина (<i>Bubo bubo</i>) в Луганской области (Восточная Украина)	84–91
<i>Кондратенко О., Кузнецов В., Золотухіна С.</i> Хом'ячок, строкатка та сліпачок (Rodentia, Mammalia) у Донецько-Донських та Донецько-Приазовських степах	92–97
<i>Кондратенко О., Пилипенко Д., Д'яков В.</i> Особливості розповсюдження крота європейського в долині середньої течії р. Сіверський Донець	98–102
Теріологічні замітки за авторством О. Кондратенка	103–113

3. Аналіз угруповань теріофауни

- Кондратенко А., Фороцук В.* Учет мелких млекопитающих и других групп животных ловчими канавками с целью изучения их сообществ 114–116
- Кондратенко О., Петрушенко Я., Годлевська О.* Результати дослідження фауни кажанів (Chiroptera, Mammalia) долини середньої течії Сіверського Дінця як аспект створення нових об'єктів ПЗФ 117–119
- Кондратенко О., Загороднюк І.* Мікротеріофауна заповідних ділянок східної України за результатами обліків пастками і канавками 120–135
- Наглов В., Кузнецов В., Кондратенко А.* О связи этиологической структуры природных очагов лептоспирозов со структурой пойменных сообществ мелких млекопитающих 136–138
- Загороднюк І., Кондратенко О.* Біотопна диференціація видів як основа підтримання високого рівня видового різноманіття фауни 139–148
- Кондратенко О., Загороднюк І.* Склад і структура схожості мікротеріофаун заповідних ділянок східної частини України 149–155
- Наглов В., Кондратенко А., Кузнецов В.* Сообщества мелких млекопитающих в поймах рек Восточной Украины 156–166
- Кондратенко О., Загороднюк І.* Зональні фауністичні угруповання дрібних ссавців східної України та їх історичні зміни 167–173

4. Питання охорони теріофауни

- Загороднюк І., Кондратенко О., Боровик Є.* Види комахоїдних — кандидати до Бернських списків. Їжак вухатий (*Hemiechinus auritus*) 174–176
- Кондратенко О., Загороднюк І.* Степові гризуни як кандидати до Бернських списків 177–182
- Загороднюк І., Кондратенко О.* Аловида «бернських» видів гризунів 183–188
- Загороднюк І., Кондратенко О.* Хохуля в басейні Дінця: стан угідь, фактори згащення і перспективи відновлення популяції 189–201
- Годлевская Е., Кондратенко А.* Гибель рукокрылых в окнах-ловушках 202–203
- Кондратенко О., Загороднюк І., Товпинець М.* Нариси про рідкісні види степових ссавців для нового видання Червоної книги України 204–210
- Загороднюк І., Кондратенко О.* Сучасне поширення і стан популяцій ховрахів (*Sperthophilus*) на сході України 211–214
- Тимошенко В., Кондратенко А.* Методы обнаружения редких видов животных и стратегия их охраны в современных условиях 215–216

5. Продовження у працях колег

- Загороднюк І.* Ссавці східних областей України: склад та історичні зміни фауни 217–259
- Атамась Н., Товпинець М.* Ссавці в живленні хижих птахів на Луганщині: загальний огляд даних 260–267
- Резнік О.* Спостереження птахів, що полюють на ссавців, у Луганській області та питання охорони угруповань 268–275
- Коробченко М.* Природно-вогнищеві інфекції за участю ссавців на Луганщині 276–290
- Наглов В., Загороднюк І.* Статистический анализ приуроченности видов и структуры сообществ 291–300
- Мельниченко Б., Пилипенко Д.* Фауна млекопитающих и птиц Федоровского лесничества и его окрестностей 301–308

6. Спогади про Олександра Кондратенко

<i>Кондратенко Л.</i> Мій син	309–311
<i>Дикий І.</i> Володар степу	312–316
<i>Зайцева А.</i> Сонце	317–317
<i>Зізда Ю.</i> Кримські та бузькі зустрічі	318–319
<i>Тимошенко В.</i> Спасибо, Саша!	320–321
<i>Душинова Л.</i> Кафедральні зустрічі	322–323
<i>Ерохіна Н.</i> Умел организовать всех и все	324–324
<i>Форощук П.</i> Все можно пережить, кроме смерти	325–325
<i>Форощук В.</i> Единомышленники	326–329
<i>Загороднюк І.</i> Професіонал	330–334

7. Хроніка та інформація

<i>Загороднюк І., Годлевська О.</i> Бібліографія наукових праць Олександра Кондратенка	335–339
<i>Приходько О., Рєзнік О.</i> Пам'ятні події та видання, пов'язані з Олександром Кондратенко	340–343
<i>Зізда Ю., Дулицький А., Приходько О.</i> XII Теріологічна школа-семінар «Синантропія ссавців та фауна урбоекосистем»	344–347
Довідки про авторів публікацій	348–349
Подяки	350
Інформація про випуски «Праць Теріологічної школи»	351

Історія однієї людини (передмова упорядника)

*З малих літ йому було не все одно, скільки місяців в році,
які на другий тиждень уроки, де знаходиться Париж...
(з розповіді Людмили Олександрівни Кондратенко)*

Поява у науковому товаристві України Олександра Кондратенка ознаменувала новий період зоологічних досліджень на сході нашої країни загалом. Життя ми всі міряємо подіями. Величні постаті наукових зубрів і авторитет вчителів — щось недосяжне і не наше. Так часом здається. Треба відмовитися від усіх благ життя, працювати днями і ночами, виховати сотні учнів, мати звання професорів і академіків, написати кілограми книжок. Тоді історія вас відмітить. Проте хто цього прагне. Справжнє життя в колі друзів, у здоланні перешкод, створенні свого власного світу, кола спілкування, родинного затишку, цікавих подорожей і вражень. Це наче різні боки одного люстерка, однієї монетки, яку кидає наше життя. Чи може бути все разом, в одній долі? Звісно, що може. Бути сонцем для великого кола друзів, вчителем для школярів і студентів, колегою для професіоналів, сином для мами і тата...

Олександр Кондратенко прожив неповні 30 років. Ми часто із захопленням знайомимося з працями величних попередників, забуваючи, що такі ж високо професійні люди є поряд з нами. Олександр з повагою читав і цитував праці Сомова і Черная, Мигуліна і Зубко, багатьох інших, хто створив базове знання щодо фауни рідного йому краю. Але його власний доробок хіба менший? Хіба неповні 30 років є заборонаю для хоча б попередньо високої оцінки доробку? Годі казати про коло і дух! Важко назвати хоч одного успішного зоолога або краєзнавця, який прагнув би здобути нові знання про східні терени України і обійшовся би без участі Олександра. І як можна було уявити собі успіх Теріологічної школи без його участі? Як організаційний, так і емоційний. А експедиції: у пошуках хохулі, у вивченні кажанів заплави Дінця, у оцінках різноманіття теріофауни степів.

Є про що згадати і що вивчати не одному поколінню. Час енциклопедичних зубрів відходить. Суцільна соціальна і професійна спеціалізація залишають мало місця для таких статей, якими були Іван Підоплічко, Кость Татаринів, Микола Шарлемань, Микола Щербак, Михайло Воїнственський. В цьому ряду мав бути для всіх (а для нас таким є) і Олександр Кондратенко, якого знали, цінували і поважали багато колег. Тут зібрано всі його теріологічні праці та найбільш вагомні частини дисертації, що так і не було оформлено у вигляді публікацій. Спогади колег мають на меті показати, як і за яких умов формувалися і реалізувалися високі людські і професійні якості звичайної людини. Нашого друга.

Якого тепер немає з нами... Є лише відчуття пережитого щастя знати таку людину. Тут вміщено не тільки наукові праці, але й спогади різних людей: мами, Людмили Олександрівни, з якою Олександр радився про все; Лариси Душинової, з якою Саша прийшов на кафедру одночасно і працював пліч-о-пліч останні два роки, Ані Зайцевої, яку він опікав на всіх теріологічних школах, Юлії Зізда, з якою разом «вितягав» всі складні оргкомітетівські задачі на двох останніх Школах, Володимира Тимошенкова, який проклав перші теріологічні стежки у Луганському заповіднику і якими у подальшому неодноразово ходив Саша та всі ми.

Щиро дякую усім колегам за допомогу в упорядкуванні цього випуску Праць школи.

Ігор Загороднюк